

Hlavně nepropadnout!

Oldřich Botlík

Milí maturanti, máte na to, aby vás maturitní test z češtiny nezaskočil. Podívejte se nejdříve na ten loňský a vyzkoušejte si v něm asi deset úloh zaměřených na čtenářské dovednosti. Když je zvládnete, zvládnete i ty letošní. A potom zkrátka ještě musíte několik bodů přidat. Hlavně se nenechte rozhodit tím, že nevíte, co je přísudek jmenný se sponou. Loni to nevěděly nejméně dvě třetiny gymnazistů, i když tam se to „probíralo“. A neztrácejte čas hledáním epizeuxe, pokud netušíte, co to je. Bez ní se v životě obejdete určitě. Získávejte body v úlohách, které vám dávají smysl.

Výsledky analýzy podrobných dat z loňského maturitního testu by měly povzbudit i maturanty z „ohrožené“ skupiny, protože ukazují, že závada není v žácích, nýbrž spíše v tom, co chtějí úlohy zjišťovat. Chybovaly v nich dokonce i nejuspěšnější skupiny. Maturanti, kteří v loňských úlohách neuspěli, nejsou ještě žádní „lemplové“. Jsou to – vyjádřeno ve zkratce – žáci, kteří nevidí nic špatného třeba na následující větě.

Hodil jsem tenisák psovi našeho češtináře, kterého chodím venčit a on mi ho přinesl v zubech.

Věta sice nabízí legrační představu, ale žák přece rozumí souvislosti mezi psem, češtinářem a venčením věcně správně. A čárku za „venčit“ nenapíše, protože „před Á se přece čárka nedělá“. Kolik z nás taková souvětí běžně píše? A kolik zapomíná napsat čárku na konci vložené vedlejší věty? Stačí se podívat na příspěvky známých osobností uveřejňujících své blogy na velkých serverech. Ani oni si často neuvědomí, že není jasné, co přesně rozvíjejí v jejich větách hlavních vedlejší věty přívlastkové a kde končí. Někdy chybují dokonce v případech, kde to opravdu brání správnému porozumění.

Jak jsme se my všichni měli učit, abychom takové chyby nedělali? Naše vzdělávací tradice vychází z přesvědčení, že když žáky naučíme všechna ta odborná pojmenování a nacvičíme školní „určování jevů“, pomůže jim to, aby se vyjadřovali lépe. Některým nepochybně ano, avšak jiným to nejen nepomůže, ale naopak leckdy dokonce uškodí. Protože komunikaci – tedy vyjadřování a porozumění – nahrazujeme ve škole činnostmi nepřírozenými. Ty jsou pro žáky mnohem obtížnější než skutečná průprava v psaní, mluvení, čtení a porozumění. Vnímají naši pomoc jako klacek hozený pod nohy. A zařizují se podle toho.

Něco podobného platí i v matematice. Jeden z mých učitelů říkával, že způsob, jak je matematika vyučována, předvádí naprosto dokonale, jak lze z naprostých trivialit udělat pro většinu lidí nepřekonatelnou překážku. K tomu podle mého názoru opravdu došlo.